

Lärling, när, var, hur och varför? Den praktiska kunskapens teori och metod 1303

Introduktion

I GY11 öppnade sig möjligheten för gymnasieelever att läsa ett yrkesprogram som lärling. I korta drag innebär det att eleven gör minst halva tiden som lärling i arbetsplatsförlagt lärande, APL. Detta innebär också att eleven får göra mycket av de programgemensamma kurserna på APL och inte genom sedvanlig klassrumsundervisning. Denna möjlighet att vara lärling kan också vara en stor utmaning. Dels för eleven och dels för yrkesläraren som ska kunna säkerställa att eleven får till sig det innehåll som ingår i ämnesplanerna. Eleven läser ett flertal kurser under sin utbildning, sammanlagt 2500 poäng. Av dessa ska då minst 1250 poäng genomföras på APL. Själva utformandet av lärlingsutbildningen kan bli en svår nöt att knäcka. Svår på det viset att minst 1250 poäng ska tas från de programgemensamma ämnena och inget från de gymnasiegemensamma ämnena. Det betyder att själva lärandet är arbetsplatsförlagt.

Som yrkeslärare kan man uppleva att man kommer långt från eleven och att man inte har själva lärandet i sin hand, utan att det vilar på handledaren på arbetsplatsen. Yrkeslärarens roll kan upplevas oklar och diffus. Det är precis så som jag känner det. Hur kan jag veta att eleverna får med sig det de behöver? Hur kan jag som yrkeslärare stämma av och bedöma elevens kunskapsutveckling på ett rättssäkert och rättvist sätt?

Men att lära sig som lärling är inget nytt. Det har förekommit tidigare i historien. Det var så man lärde sig yrket förr i tiden. Mästare och lärling.

”Att vara lärling är det ursprungliga sättet att lära sig ett yrke. Detta system har betydligt längre tradition än den skolförlagda utbildningen” (SOU 2010:19, s. 32).

Men hur kommer det att fungera nu i modern tid? Och kommer lärlingsutbildningen att bli likvärdig med det nationella programmet? Frågorna är många och genom det här arbetet kommer jag att söka efter svar.

Bakgrund

Förförståelse

Söktrycket till yrkesprogrammen har minskat, elevkullarna är mindre, alltfler elever hoppar av eller byter till andra gymnasieprogram. Många elever lämnar gymnasiet utan fullständiga betyg (Skolverket, Rapport 373, s.69). Alltfler elever väljer studieförberedande program vilket innebär att färre väljer yrkesprogram. Paradoxen i detta är att det finns ett stort behov av utbildad arbetskraft inom flera yrkesområden bl.a. inom vård- och omsorgssektorn, vilken står inför stora pensionsavgångar under de närmsta åren.

”Det kommer att saknas ca 285 000 gymnasie- och högskoleutbildade inom hälso- och sjukvården samt inom vård och omsorg år 2020, därav drygt 200 000 med *gymnasial omvårdnadsutbildning* (Annetorp Hörnsten, C & Bergström, I (2002).

Och därför behövs utbildad personal. Andelen nyrekryterade vårdutbildade sjunker, de som har vårdutbildning söker sig till andra yrken eller till t.ex. Norge där de vårdutbildade får högre löner än vad de får här. Detta blir då ett dilemma eftersom någon måste arbeta inom vård- och omsorgssektorn.

I GY11 har man ändrat beteckningen från yrkesförberedande program till yrkesprogram. När eleven är färdigutbildad får eleven en yrkesexamen och är alltså anställningsbar direkt efter avslutad utbildning. Men det är inte attraktivt för eleverna att söka in till yrkesprogrammen.

”Det främsta syftet med lärlingsutbildningen är att höja kvaliteten i yrkesutbildningen. Genom en tätare samverkan mellan skola och arbetsliv ska elevernas utbildning bli mer anpassad till arbetsmarknadens behov. Detta i sin tur är ett sätt att skapa en brygga mellan skolan och arbetslivet och på så sätt underlätta ungdomarnas etablering på arbetsmarknaden” (Skolverket, Rapport 373, s.49).

Att genomgå sin gymnasietid som lärling innebär att eleven gör minst hälften av sin gymnasietid på en eller flera arbetsplatser s.k. arbetsplatsförlagt lärande, APL. Eleven är ute på arbetsplatsen tillsammans med en handledare och yrkesläraren är kvar i skolan, eller? Vem leder lärandet? Yrkesläraren på distans, handledaren på plats eller lärlingen själv?

Tidigare forskning/studier

Under åren 2008 – 2011 genomfördes en försöksverksamhet med lärande i arbete, LIA. En rapport sammanställdes. Många områden genomlystes och jag vill beröra elevernas upplevelser av att delta i försöksverksamheten. Det är intressant att ta del av rapporten och de slutsatser de kom fram till.

En av de vanligaste orsakerna till att eleverna valde denna form av utbildning var att det var stor möjlighet för dem att få jobb efter avslutad utbildning. Vidare hade eleverna mycket praktik, de var alltså inte i skolan utan ute på en arbetsplats vilket verkade lockande. Att yrket verkade intressant var också en viktig orsak till att de valde denna möjlighet (Skolverket, Rapport 373, s. 41).

I resultatet av studien framkom att:

- 94 % trivdes i hög grad eller ganska hög grad på arbetsplatsen och med arbetskamraterna.
- De flesta hade bra kontakt med sin handledare.
- 85 % av eleverna uppgav att de fått ta ansvar för arbetsuppgifter.
- Eleverna hade utvecklats genom att de fått vara aktiva och prova på nya saker.
- Två tredjedelar av eleverna ansåg att yrkesläraren hade kunskap om elevens förmågor.

- 58 % ansåg att yrkeslärare och handledare samarbetade om utbildningen (Skolverket, Rapport 373, ss.47-49).

Men det framkom också att:

”Var tredje man och var fjärde kvinna kände i hög eller ganska hög grad att de utnyttjades som billig arbetskraft” (Skolverket, Rapport 373, s. 49).

Detta faktum får man också ta med i beräkningen. Det är en risk som eleven utsätter sig för. Men där bör yrkesläraren finnas med som stöd för eleven och kanske finnas som hjälp för eleven att sätta gränser.

Men å andra sidan så visar rapporten att det arbetsplatsförlagda lärandet inte sällan leder till att elever hade fått möjlighet att arbeta extra. Drygt 54 % av lärlingarna hade en möjlighet att arbeta extra på helger, kvällar och lov. Det är värdefullt för eleverna att komma in på arbetsmarknaden (Skolverket, Rapport 373, s. 49). Samtidigt som de börjar tjäna sina egna pengar. Det var också så att över 50 % av tredjeårseleverna hade fått erbjudande om anställning (Skolverket, Rapport 373, s. 54).

Vidare i rapporten framkommer att tre av fyra ansåg att det var en bra blandning mellan lärlingsplats och skola. Och två av tre menade att yrkeslärarna fanns som stöd för dem när det behövdes (Skolverket, Rapport 373, s. 51).

En annan nackdel som var tredje elev framförde var att de inte träffade sina klasskamrater så ofta (Skolverket, Rapport 373, s. 52). Detta är något jag också har hört från mina lärlingar. De träffar inte sina klasskamrater och de känner sig inte riktigt ”hemma” i skolan eftersom de är på sin APL-plats så stor del av tiden.

86 % av tredjeårseleverna menade att de ansåg att lärlingsutbildningen hade gett dem de kunskaper de behövde för att börja arbeta (Skolverket, Rapport 373, s. 54).

Det som var bra och positivt för lärandet var växlingen mellan praktik och teori, växlingen möjliggjorde ett bredare lärande, tiden på APL-platsen möjliggjorde också ett personligt växande, ansvarstagande och mognande för eleven. Vidare gav APL-platsen en väg in i arbetsplatsen och till eventuellt jobb (Skolverket, Rapport 373, s. 57). Det som framkom här med växlingen får också sitt stöd i T. Hanssons text på sidan 214-215 där han skriver att:

”Det är kombinationen av teoretisk och praktisk kunskap som ger kompetens. Kompetens uppstår genom en kombination av formellt och informellt lärande” (Hansson, T. (2009) ss. 214-215).

Då blir det tydligt att det ligger en sanning i att låta kunskapen komma eleven till del både som teori och som praktik. Själva växlingen ger en bredare och tydligare bild. Eleven får möjlighet att prova sin kunskap på APL och tvärtom - de frågor som väcks på APL kan få sitt svar genom teorin. Då blir lärandet mer heltäckande. T. Hansson skriver vidare att:

”Arbetsplatsförlagt lärande gör att det är lättare att se nyttan med det man läser”. (Hansson, T. (2009) s. 218).

Detta framkom bl.a. som förbättringsområden, en del elever hade inte fått tillgång till APL-plats under delar av utbildningen, dålig samverkan mellan skola och APL-plats, avsaknad på struktur och information, känslan av att arbeta som oavlönad arbetskraft, avsaknad av klasskompisar och det sociala livet i skolan (Skolverket, Rapport 373, s.58).

Några elevers röster

I Lärarförbundets tidning Yrke så säger eleven Hampus Nyström att:

”Jag hade inte trott att man kunde lära sig så mycket ute på arbetsplatsen. Så här i efterhand kan jag se att det var det enda rätta för mig, menar han” (Vestlin 2012, s. 26).

Det verkar som om Hampus Nyström är förvånad över att den utbildning han valt var så bra. Och det är viktigt att elevens perspektiv också kommer fram, både för nyrekrytering av elever och för utvärdering av programmet.

En annan elevröst kommer från Osman:

”//lärlingsutbildningen är bra för man kan inte lära sig bara med att sitta och läsa och skriva. Det handlar om människor och då måste man ha erfarenhet//Hur mycket man får möjlighet att lära sig handlar om handledaren och om man är intresserad och vill lära sig, menar Osman//Han ser ett tydligt samband mellan det han lär sig på arbetsplatsen och skolans vård- och omsorgsämnena. Han får med sig uppgifter från skolan till lärlingsplatsen och han skriver dagbok som de använder på skolan i samtal med vårdläraren om det som hänt på arbetsplatsen” (Henning Loeb, I. & Korp, H. (2012) s. 174).

Här framkommer flera moment, man måste få erfarenhet, handledaren är viktig, sambandet mellan skola och APL, uppgifter från skolan att utföra på APL, dagbok och samtal med läraren. Samtliga är viktiga aspekter i lärandet.

Isabelle Ottander som också är elev säger i tidningen Yrke att:

”Steget mellan att gå i skolan och att börja jobba var inte så stort, så jag kände mig beredd. Det var inget nytt eller oväntat som hände när jag gick från lärling till anställd” (Vestlin 2012, s. 28).

Och visst är det precis det skolan eftersträvar, att eleven ska få jobb i det yrke de utbildar sig. Och att eleven känner sig redo. Det blir också ett bra betyg till lärlingsutbildningen – att lärlingarna får jobb efter sin yrkesutbildning.

Några lärares röster

Det finns ibland en antydning till att de elever som väljer lärlingsspåret är de som är skoltrötta och vill gå ett enkelt och inte arbetsamt program. Läraren Lennart Roos fångar detta med orden:

”Man får vara lite skoltrött som lärling, men man får inte vara trött, speciellt inte om man ska stå i butik. Det fungerar inte” (Vestlin 2012, ss. 26-27).

Detta är viktigt att notera, det krävs en hel del att gå en lärlingsutbildning. Man kan inte som elev bara förvänta sig att glida fram genom utbildningen. Det krävs engagemang och det krävs närvaro. Lennart Roos berör också ett annat viktigt område som gäller handledarna ute på APL:

”Och när det gäller elever som är omogna måste handledarna på arbetsplatsen ha lite tålamod också, kunna se att de har tre år på sig att forma eleverna och inte kasta ut dem på en gång”(Vestlin 2012, s. 27).

Detta är också min egen erfarenhet, det att handledarna ofta har lite för höga förväntningar på lärlingen. Handledarna är inte heller vana vid att lärlingen kommer ut redan under sitt första år. Och kunskapen att lärlingen utvecklas, växer och mognar mycket under de tre åren som de går sin utbildning måste vi som yrkeslärare förmedla till handledarna.

Vårdlärare Karin Sandberg belyser:

”//Det betyder i praktiken att handledarna har dem i merparten av yrkesämnena. Läraren måste alltså kunna lita på handledarens ord vid bedömning av elevens insatser” (Hellerstedt 2012, s. 24).

Sandberg sätter fingret på en öm punkt, det att vi som yrkeslärare inte är ute så mycket där en viktig del av själva lärandet sker. Vi måste ha ett förtroende för handledaren och lärlingen. Och vise versa, de måste ha förtroende för yrkesläraren. Kollegorna Karin Sandberg och Kerstin Frenning har utformat matriser för bedömning av elevens utveckling men Kerstin Frenning:

”betonar att det inte räcker med att elev och handledare fyller i matrisen tillsammans. Den viktigaste biten är när vi är ute på arbetsplatserna och pratar med varandra.// I slutändan är det vi lärare som ska se till att bedömningen blir likvärdig” (Hellerstedt 2012, s. 24).

En svaghet som jag kan se är att yrkeslärare utformar egna matriser för bedömning. Är inte det en riskfaktor? Skolverket har vissa utarbetade matriser och det tror jag är bra och viktigt så att det blir en likvärdig bedömning nationellt. Då minskar risken för ”snäll G” – alltså att man godkänner en elev för att han är trevlig men inte kunnig.

Teoretiska perspektiv

Behaviorismen

Det här med lärandet, hur själva lärandet går till är intressant att fördjupa sig i. Det finns olika synsätt och olika perspektiv. Inom behaviorismen finner vi Pavlov, Watson och Skinner som på olika sätt utvecklade beteendeteorierna (Säljö 2010, ss. 142 - 148). Vi lär oss på olika sätt t.ex. genom att ständigt försöka, pröva olika sätt och plötsligt så hittar vi rätt och använder oss av det. Skinnerboxar där Skinner arbetade med råttor i en låda är ett exempel. För att råttan ska få en matkula (belöning) måste råttan trycka ner en spak. Och ganska så snabbt lär sig råttan hur den ska göra. Samma sak med att lära hunden sitt och ligg. Rätt beteende ger

belöning och på så vis lär sig individen att göra rätt. Detta lärande har kanske inte så mycket med själva tänkandet att göra.

Kognitivismen

Ser vi då i stället till Piaget och kognitivismen så arbetade han med själva tänkandet, förståelseprocessen. Han pratade bl.a. om assimilation och ackommodation som olika sätt att lära sig (Säljö 2010, ss. 164-165). Med assimilation så tar barnet in kunskaper från omvärlden och lär sig på det viset hur saker och ting fungerar. Går vi sedan vidare till ackommodation så innebär det att när barnet stöter på nya begrepp som inte stämmer med det de tidigare hade assimilerat, så måste de anpassa in den nya kunskapen med den gamla. I detta blir det då en kunskapsutveckling eftersom själva livet består av ett ständigt lärande och av ständiga förändringar. Man kan säga att lärlingen använder sig av både assimilation och ackommodation. Som lärling lär han sig momenten genom att aktivt se på hur handledaren gör, för att sedan utföra momenten medan handledaren ser på - lärlingen assimilerar. Efterhand som han gör momentet till sitt så ackommoderar han, alltså lär sig fler än ett sätt att utföra momentet på och så sitt sätt att utföra det på. Första assimilerar sedan anpassa/ackommodera och göra det till sitt.

Pragmatismen

”Learning by doing” är ett begrepp som för tanken till Dewey. Han arbetade med hur lärandet förstås. En fråga han arbetade med var:

”Hur hänger de erfarenheter barn gör i sin vardag ihop med de erfarenheter barnet gör i skolan”? (Säljö 2010, s. 177).

Det är en relevant fråga som man också kan använda sig av i lärlingsutbildningen. Hur hänger de erfarenheter ihop som lärlingen gör på sin APL med de erfarenheter lärlingen får i skolan? Dewey gör en tydlig skillnad:

”mellan att känna till fakta och information å ena sidan och att lära sig något å den andra” (Säljö 2010, s. 180).

Och det är slående hur viktigt det är. Jag har många gånger fått höra av eleverna ” Men vi kan det här redan”. Ja visst kan de det i teorin. Men det är en helt annan sak att utföra det på sin APL, i verkliga livet med en levande medmänniska framför sig. Och då faller begreppet Learning by doing på plats.

Centrala begrepp

Tyst kunskap

Några av de begrepp som vi rör oss med när det gäller yrkeslärande är bl.a. begreppet ”Tyst kunskap”. På ne.se finner vi denna förklaring:

”**tyst kunskap**, engelska *tacit knowledge*, uttryck, ursprungligen använt av Michael Polanyi, för att beteckna sinnesintryck, uppfattningar, sociala regler och värderingar som tas för givna i mänskligt handlande” (<http://www.ne.se/tyst-kunskap>).

I ”Didaktik för yrkeslärare” citerar Bertil Rolf en skylt som han fann på Universitetssjukhuset i Lund.

”Teori är när inget fungerar och alla förstår varför.
Praktik är när allt fungerar men ingen förstår varför.
På denna avdelning förenas teori och praktik.
Inget fungerar och ingen förstår varför” (Hansson, T. (2009) s. 141).

Citatet är talande och humoristiskt. Men det här med tyst kunskap kan kännas igen i den andra raden ”Praktik är när allt fungerar men ingen förstår varför”. Inom vård- och omsorg har personalen mycket tyst kunskap. De vet, men kan inte formulera eller uttrycka den. Där måste jag som yrkeslärare försöka påpeka för handledaren att hon har så mycket kunskap som inte hörs, men den märks i handledarens sätt att utföra olika moment t.ex. att mata en person med grava sväljningssvårigheter. Det är ett moment som inte vem som helst kan utföra utan att utsätta personen för livsfara. I detta finns mycket tyst kunskap. I själva utförandet, vad ser du, vad hör du, vad lägger du märke till, vad tänker du på? Då påpekar jag för handledaren vad det är hon gör, hjälper henne att sätta ord på det för att lärlingen ska kunna få en rimlig chans att förstå.

Analogiskt tänkande

”Att tänka analogiskt innebär att reflektera kring likheter och skillnader som finns mellan olika företeelser” (<http://lnu.se>).

I mitt förra arbete som sjuksköterska och nu i mitt nuvarande arbete som obehörig yrkeslärare så arbetar jag mycket med reflektion. Både för mig själv men framförallt med eleverna. Följande frågor använder jag mig ofta av. Vad var det som hände? Vad gick bra? Kunde du gjort på något annat sätt? Vad hade hänt om du i stället gjort tvärt om? Vad var det som gick mindre bra? Om du fått möjlighet att göra momentet igen, hur skulle du då göra?

De fyra F:en, fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet

”Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former, såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet, som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisningen får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen” (SKOLFS 2011:144).

Fakta, det är det som eleven lärt sig i teori om ex munvård. Förståelse är det eleven upplever när hen ser handledaren utföra munvård på en vårdtagare. Färdighet är när eleven själv utför munvård på en vårdtagare. Förtrogenhet är när eleven ser behovet, tar initiativ, utför, utvärderar och bedömer resultatet av munvården. Erfarenheten som lärlingen får genom sin APL ökar lärlingens repertoar av metoder för att vårda, hjälpa, uppmärksamma, stötta, och bemöta vårdtagaren. Genom att ständigt reflektera över de situationer som lärlingen möter så införlivar hen kunskapen med sig själv, den tysta kunskapen växer och det analogiska kunnandet utvecklas allt mer.

”Det finns kunskap av olika slag. Fyra olika kunskapsformer har diskuterats: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Det måste

finnas en balans mellan dessa eftersom de kompletterar varandra och utgör varandras förutsättningar. Kortfattat kan de beskrivas som:
Fakta är kunskap som information.
Förståelse är kunskap som meningsskapande.
Färdigheter är kunskap som utförande.
Förtrogenhet är kunskap som omdöme” (SOU 1992:94, s. 47).

Syfte och frågeställningar

I mitt arbete som ännu obehörig Yrkeslärare på Vård- och omsorgsprogrammet arbetar jag b.l.a. med elever i år 2 som är lärlingar på sin APL. Något som jag brottats med under hela denna tid är hur jag kan applicera det centrala innehållet i de olika kurserna under elevens APL, samt hur kan lärandet och bedömningen säkerställs och inte blir godtyckligt. Lärandet är arbetsplatsförlagt. Som yrkeslärare upplever jag att det är långt mellan lärlingen och yrkesläraren. Vem leder lärandet? Är det yrkesläraren på distans, handledaren på plats eller lärlingen själv?

Syftet med detta projekt blir således att få kunskap om och förståelse för yrkeslärarens arbete med lärlingsutbildning.

Mina frågeställningar är:

- Hur upplever några yrkeslärare sin roll när eleven är ute som lärling på sin APL?
- Hur arbetar några yrkeslärare med bedömning/betygssättning av lärlingen under APL?
- Vem leder lärandet?

Metod

Som metod användes litteratursökning i böcker, artiklar, texter från dialogseminarier och från internet. Jag har också använt mig av min egen erfarenhet. Vidare användes semistrukturerad intervju med öppna svar. Intervjuer genomfördes med tre yrkeslärare. De tre yrkeslärarna valdes ut eftersom de har erfarenhet av att arbeta med lärlingar. De utvalda yrkeslärarna fick ett informationsbrev med information om syftet med intervjun, att deltagandet var frivilligt och att det som framkom under intervjun skulle presenteras aidentifierat i rapporten (bilaga 1). En frågeguide användes som mall vid intervjuerna (se bilaga 2). Att presentera intervjuцитaten och exemplet från APL utan att ange namn på respektive person var viktigt med tanke på respondenternas och elevens integritet grundat på forskningsetiska principer. Intervjuerna genomfördes personligen med var och en av dem, således var det ingen gruppintervju. Detta för att kunna urskilja likheter och skillnader i deras svar. Dessa valda metoder lämpade sig för att få svar på frågeställningarna. Svaren kom från två olika håll, dels från litteraturen och dels från yrkeslärarnas erfarenhet och upplevelse av lärlingsutbildningen.

Resultat

I resultatpresentationen kommer jag att utgå ett exempel från ett planerat APL-besök. Sedan kommer jag att försöka förstå situationen ur tre olika perspektiv, lärlingens, handledarens och

yrkeslärarens perspektiv. Till min hjälp i förståelse och analys använder jag mig av citat från de tre intervjuerna med yrkeslärarna samt citat från Annika Lagströms avhandling *Lärlingslärare – en studie om hur vård- och yrkeslärares uppdrag formas i samband med införande av gymnasial lärlingsutbildning* (Lagström 2012).

Detta exempel från ett APU-besök skrev jag om i kurs 4, moment 1204 om yrkeskunnande: inför dialogseminarium januari 2013.

”Denna situation som jag ska delge här utspelade sig på ett Särskilt boende inom äldreomsorgen. Det handlar om en kille på Omvårdnadsprogrammet som går sitt tredje år. Han har sin APU-placering på ett Särskilt boende för män och kvinnor som drabbats av demenssjukdom. Denna dag skulle jag som yrkeslärare vara med honom i en vardaglig omvårdnadssituation. Vi skulle tillsammans utföra morgonhygien för en äldre sängliggande man, det vill säga helavtvättning i sängen. Momentet borde vara inlärt och vant för eleven. I momentet ingår att veta vad som står både i genomförandeplan och omvårdnadsplan och planera vad som ska göras, hur det ska utföras, vilka saker som ska finnas nära tillhands. Detta kräver alltså en planering av hela momentet för att det ska bli en behaglig och inte alltför ansträngande upplevelse för den äldre mannen. Innan vi gick in till den äldre mannen så frågade jag eleven om han visste vad han skulle göra och hur han hade planerat det hela. På detta svarade han ja, han beskrev översiktligt det som skulle göras. Vi knackade på och steg in i rummet. Jag gick fram och presenterade mig och frågade om det var okej att jag var med i morgonhygien. Eleven berättade för mannen vad vi skulle göra och så gick eleven in i badrummet för att förbereda. Jag var med som en halvt passiv deltagare under hela momentet. Vi arbetade tillsammans med eleven som initiativtagare och ledare. Genomgående under hela förloppet var eleven vilsen och osäker. Han borde vara bekväm med dessa moment eftersom de är basala och alltså ligger i själva grunden för omvårdnadsarbetet. Eleven hade inte förberett det han skulle, han hade inte tagit fram de saker han behövde såsom exempelvis tvättlappar, toapapper, inkontinensskydd och papperskorg. Eleven hade inte heller sett till att plocka fram rena kläder till den äldre mannen. Detta gjorde att allt tog lång tid. Eleven inte kunde se helheten, han såg de olika delarna och de hade inget sammanhang för honom. Hur ljummet ska vattnet vara? Hur mycket tandkräm ska det vara på tandborsten? Vilket inkontinensskydd ska mannen använda på dagen? Men oj då, kläderna var visst fläckiga efter gårdagens kvällsmål. Och vart är papperkorgen så att jag kan slänga de smutsiga tvättlapparna? Denna situation klargjorde både för mig och för eleven att han behövde tänka igenom och spalta upp de olika momenten för att det hela skulle bli bra”.

Situationen ovan är ingen ovanlig situation. Detta moment är något som lärlingen stöter på ganska tidigt under sin APL. Här har vi då en kille som går sitt sista år och med det underförstått borde han klara av detta.

Historisk sett så fanns det tidigare klinicklärare som fanns på vårdavdelningarna och var med eleven i det dagliga arbetet, men den modellen försvann med Lpf94, då blev det i stället en handledare på plats som ansvarade för eleven (Lagström 2012, s. 17).

Lärlingens perspektiv

Fortsätter vi då och försöker se det hela ur lärlingens perspektiv så ser det troligen annorlunda ut än vad det skulle göra ur yrkeslärarens och handledarens perspektiv. Lärlingen visste att yrkesläraren (jag) skulle komma just den här dagen och gå med honom. Det är en ovanlig situation att yrkesläraren är med i det direkta omvårdnadsarbetet.

”Vid behov kan läraren delta tillsammans med elever i olika arbetssituationer för konkret handledning. Läraren kan exempelvis vara med på arbetsplatsen, för att tillsammans med handledaren arbeta med och handleda eleven. Tillsammans hjälper de elever framåt” (Lagström 2012, s. 115).

Han kanske var lite nervös för att jag skulle komma. Visst måste det kännas konstigt att världarna möts, jag menar skolvärld (jag) möter verkligheten (APL-platsen). Och mitt i allt detta står då han, lärlingen, ensam. Hur ska han göra? Han kommer ju att bli utsatt för en bedömningssituation med yrkesläraren vid sin sida. Vilka möjligheter hade han att påverka detta? Var det något som han ville? Nej, det var det inte. Det var handledaren som hade efterfrågat detta. Vad hade hänt innan yrkesläraren kom? Jo, det hade varit en akutsituation där en av vårdtagaren hade satt i halsen och hade akut fått åka med ambulans till sjukhus. Anledningen var en avancerad matningssituation där lärlingen var satt att mata. Om vi ser till detta så var lärlingen upprörd och rädd för vad som hade hänt, så upptagen av att det kanske var hans fel att vårdtagaren satte i halsen. Lärlingen var inte den vanliga person som han brukar vara och så kommer då jag. Kanske som ett ytterligare ”hot”. Dessutom hade han försovit sig och kommit försent till sin APL-plats. Troligen inte ens fått i sig frukost. Alltså ingen bra start på dagen. Backar vi lite till och funderar över hans introduktion på APL-platsen, vilka förberedelser hade vidtagits? Vilka bakgrundkunskaper hade han?

I intervjumaterialet kommer det fram från samtliga tre lärare att förberedelserna inför APL är oerhört viktiga (Lärarnas åsikter och citat presenteras som Lärare 1, 2 eller 3). Lärare 3 framhåller bestämt att yrkesläraren måste vara tydlig med information till handledaren om vilka förutsättningar som lärlingen har. I det här fallet så hade lärlingen med sig en ADHD-diagnos. Den diagnosen påverkar naturligtvis hans möjligheter att ta in information och samarbeta med handledaren. Lärare 3 menar att man inte ska hålla undan sådan information av rädsla för att lärlingen ska vara dömd redan på förhand. Lärare 3 trycker starkt på det faktum att handledare och chef ska vara informerade för att lärlingen ska få det stöd och den förståelse han behöver för att hans APL ska bli så utvecklande som möjligt.

”Det har jag varit noga med, att när jag har de här första eftersom de har diagnoser båda två, så har jag varit tydlig med att handledaren måste få veta vilken diagnos de har, chefen har suttit med och då har vi fyra suttit och hur tycker du vi ska göra för att det ska bli bäst för dig och då kan de vara väldigt tydliga och säga hur de vill att det ska vara, så det har hela tiden varit klart för alla. Jag tycker att man kanske inte är riktigt ärlig, annars kanske man ställer för

stora krav på dem och då misslyckas de igen och det är aldrig bra, de här har misslyckats hela vägen innan faktiskt” (Lärare 3).

Okej, miss ett av yrkesläraren (mig). Jag hade inte varit tydlig med hans diagnos, jag ville att de skulle ta emot honom utan fördomar, med öppet sinne och inte döma på förhand. Mitt beslut i detta blev inte bra. Det dröjde bara en dag så fick jag telefonsamtal från handledaren. I det samtalet fick hon då den information hon borde fått tidigare. Och han, lärlingen hade inte fått en optimal introduktion på sin APL-plats.

Lärare 2 gör stora förberedelser inför APL. Hon matchar lärling med APL-plats. Hon har mycket samtal med lärlingen innan för att lära känna lärlingen, varför sökte du detta program? Vad vill du göra sedan? Vad är du intresserad av?

”Man måste finna eleven där den är och hitta dess styrkor och försöka hitta det som just den eleven behöver, det tar ju tid, dels då det att lära känna eleven och sen att hitta någon bra APL-plats som passar eleven. Det är ju en utmaning, som ett litet detektivjobb, det får inte vara för svårt och inte för lätt, det är olika personligheter. Så det är viktigt att se vart eleven finns och hitta en bra praktikplats, och just viktigt att hitta just de kurserna som passar eleven bra. Det viktigaste är just att hitta eleven, vad den vill riktigt, att man får en bra kontakt innan man skickar ut eleven på praktik” (Lärare 2).

Traditionen som jag uppfattade den på den skola där jag arbetar är att yrkesläraren får tilldelat sig några APL-platser från enhetschefernas samordnare i programrådet. Sedan fördelar yrkesläraren platserna efter eget övervägande. Vad jag har förstått så har hon inte samtal med eleven, vad den vill, utan hon fördelar APL-plats och så får eleven finna sig i det. Jag som ännu ej behörig yrkeslärare förstod inte att vara kritisk och ifrågasätta utan gjorde enligt tradition, med resultat därefter. Under min utbildning har jag fått så mycket kunskap och så många redskap att arbeta med så jag hade gjort helt annorlunda idag. Alltså prata mycket med lärlingen, lär känna, ta reda på intresse, var nyfiken och fråga vad lärlingen vill. Det går kanske inte alltid att få precis den APL-plats som lärlingen önskar, men, man kan alltid försöka och visa sig öppen för samtal och nya idéer. Det är ju lärlingens utbildning och framtid det handlar om. Så under andra omständigheter hade nog hela omvårdnadssituationen avlöpt på ett annat sätt.

Om man tänker sig in lärlingens situation med matningen så kan man i efterhand undra – var det rätt att sätta honom i en sådan svår matningssituation? Var fanns hans handledare just då? Hur kände lärlingen sig när han satt där ensam med vårdtagaren som hade kända sväljningsproblem. Var han trygg i den situationen? Här handlade det om liv och död. Sätter någon i halsen kan den personen faktiskt dö. Och vem är bekväm med det? Inte en ung kille i alla fall. Att vara lärling är inte enkelt. Som lärling har man inga jämnåriga kompisar att hänga med på APL-platsen. Blir lärlingen insläppt i arbetsgemenskapen? Hänger han med på deras skämt och deras jargong? Känner han sig innanför eller utanför? Det är inte så enkelt att komma ut som ensam kille i en värld som domineras av vuxna kvinnor. Samma svårighet kan en tjej uppleva i en mansdominerad omgivning.

Situationen med mitt besök hos lärlingen kan kanske förstås ur hans perspektiv om man ser det så här: Dagen började inte bra, han försov sig. Varför kan man undra? Var han lite nervös inför mitt besök eller satt han upp för länge och spelade spel? Han hann inte äta frukost och kom försent till APL-platsen. Detta gjorde att han inte hann med morgonrapporten, utan fick hoppa in direkt i ”arbetet” med att mata. Alltså redan stressad och kanske lite skamsen för att han kom försent så satt han då där ensam och matade. Vårdtagaren började hosta, tappade färgen i ansiktet och började bli blå. Lärlingen lyckades få personalen uppmärksam på situationen och de tog över. Där gjorde han ju rätt! Han såg till att få hjälp. Men det tror jag inte att han förstod. Känslan i kroppen sade nog att det var hans fel att vårdtagaren nästan dog. Och så sedan kom då jag. Vi pratade lite innan och han berättade vad som hänt. Vi gick igenom uppgiften som vi skulle utföra. Och han som har ADHD har just svårt att hantera intryck och denna morgon hade varit full av ovanliga intryck. Så här i efterhand är det inte konstigt att hela omvårdnadssituationen haltade. Lärlingen var i chock efter matningsdramat. Och när man är i chock så fungerar man inte alls optimalt.

Vad lärde han sig? Jo, att det var han som var kass och gjorde fel. Han misslyckades. Han borde ju fått hjältegloria eftersom han faktiskt var med och räddade vårdtagarens liv.

Handledarens perspektiv

Om vi då byter perspektiv och ser på handledarens perspektiv, så i hennes mångåriga yrkeserfarenhet har hon mött många olika elever. Hon har mycket erfarenhet av sitt arbete och av att vara handledare. Handledaren upptäckte därför ganska omgående att lärlingen hade vissa svårigheter, och tog kontakt med yrkesläraren (mig). Då fick hon den information som hon skulle haft från början. Hon anpassade efter informationen uppgifterna för lärlingen. Hon gjorde dem lättare, sänkte ”kraven”. Men hon såg ändå att lärlingen inte direkt utvecklades. Han kunde inte planera vad han skulle ha framme vid omvårdnadssituationen, han tog inga egna initiativ, var inte alls på något sätt självgående, kunde inte tänka ett eller två steg fram. Detta såg hon eftersom hon var erfaren och kunde och visste. Hon hade så mycket tyst kunskap, som hon försökte uttrycka till lärlingen. Som handledare var hon ett mycket bra val. Lärlingen kunde nog inte haft en bättre handledare. Och handledaren har en oerhört viktig roll.

”För lärarna är handledarna mycket betydelsefulla då vägen till elevernas framgång är beroende av dem. Relationen och det ömsesidiga förtroendet är avgörande och läraren är angelägen om att skapa tillit. Handledaren är en förebild för eleven. Kan det positiva i arbetet förmedlas, till en ung och kanske mindre motiverad elev, är mycket vunnet”. (Lagström 2012, s. 112).

Handledaren på APL-platsen är den som är där, i verkligheten, hon är på plats, hon ser och tar in elevens utveckling. Utan handledare kan inte lärlingsutbildning genomföras, så handledarens funktion är av största vikt.

”Handledaren har lika stor roll som läraren. Det är eleven som ska lära sig. Handledaren hjälper läraren så att eleven lär sig” (Lärare1).

I den här tredelade lärbilden med elev, handledare och lärare är alla tre lika viktiga. Man kan inte ta bort handledaren för då blir det ingen verklighetsanknytning, men man kan inte heller

ta bort eleven för då behövs igen handledare eller lärare. Läraren kan man inte heller ta bort för då blir det ingen samordning, planering, bedömning. Alltså alla tre behövs, till lika delar men med olika tyngd.

”Det är ju det här att vara en länk mellan mig och den studerande, och sen mycket det att vara en förebild, role model” (Lärare 3).

Att vara en förebild, visa före, så att eleven kan imitera eller för att använda Piagets ord assimilera för att sedan sätta samman den imiterade kunskapen med den som lärlingen redan har och så göra den till sin, anpassa den så den passar in alltså ackommodera. Eller om vi använder Deweys ord ”Learning by doing”, det är ju när eleven har sett hur handledaren gör och sedan får prova själv, utföra momenten. Tvätta vårdtagaren själv, hur känns det, hur ljummet ska vattnet vara, hur mycket kan man lägga på skeden när man matar? Genom att ständigt lära tillsammans med handledaren så förs den tysta kunskapen över till lärlingen. Och förhoppningsvis så att den tysta kunskapen blir synliggjord och att då lärlingen förstår varför man gör så eller så.

Vad är det då som är viktigt med en bra handledare? Kan inte vem som helst vara handledare? Lärare 2 har ett svar.

”Jo den måste ha intresse för eleverna och se den som en person som inte kan så mycket i början, men som har intresse och vill lära sig mer och mer. Så i princip när den är färdig ska kunna anställas, så ser jag det, det är ju en resa, det är den där processen. Handledaren måste ha intresse för att ta emot eleven och så se att den får göra fel men att man går tillbaka igen och ser vad var det som gick fel, också gör vi på ett annat sätt, testa och prova, fel får man göra men inte för många gånger” (Lärare 2).

Lärare 2 betonar det här med intresset för lärlingen och lärandet. Det är viktigt att handledaren ser lärlingen, ser och bryr sig om. En ointresserad och alltför upptagen handledare kan göra mer skada än nytta tror jag. Och också det att man får göra fel. Genom att ibland göra fel kan man genom reflektion lära sig att göra rätt. Precis som jag genom det här arbetet, kan genom att göra fel i den ovan beskrivna omvårdnadssituationen, genom reflektion och analys av den, då lära mig så att jag gör mer rätt än fel nästa gång. Lära av situationen.

Lärare 1 ger en annan bild.

”Den rollen som handledaren har, först bemötandet, om vi säger som så att en lärling möter för första gången arbetslivet, och så blir bemött på ett rätt sätt, då får den en positiv tanke om arbetslivet, det här är kul! Här har handledaren en väldigt stor roll, att eleven blir sedd. Om man säger Konsum, där jobbar kanske tio personer jag vet inte om jag ska uttrycka det, att man inte ser eleven som billig arbetskraft. Det är viktigt att man ser det så, att det är en person som kommer som ska lära sig” (Lärare 1).

Lärare 1 pekar på hur viktigt det är för lärlingen att den får en positiv bild av arbetslivet. Handledaren har så mycket makt att påverka lärlingens syn på det kommande arbetet. En

negativ och inskränkt handledare kan ge en bild av att det är värdelöst att arbeta inom exempelvis äldreården, ”det är så låga löner, så kassa arbetstider och ingen uppskattning får man”. Vilken bild får då lärlingen och varför skulle hen då ens vilja fortsätta att utbilda sig? Handledaren har en oerhört viktig roll, en positiv och möjlighetsseende handledare kan väcka nyfikenhet och iver hos lärlingen och det är väl det vi vill. Väcka lust hos lärlingen så att hen blir nyfiken och lär sig mer och växer! Och så att lärlingen trots låg lön och obekväma arbetstider vill vara med och utveckla och påverka och arbeta för en exempelvis bra och trivsamt äldreår. Se möjligheter i stället för svårigheter.

Återgår vi då till omvårdnadssituationen så fanns det ju en anledning till att handledaren kontaktade mig. Hon märkte att det inte gick så bra som vi hade önskat. Hon gjorde ju helt rätt när hon tog kontakt med mig.

”Det kan uppstå problemsituationer där handledaren är i behov av mer konkret hjälp och handfasta råd från läraren. Det kan vara elever, som inte vågar möta vårdtagare eller att avväga vilka uppgifter som är lättare att överlåta till eleven. Handledaren får hjälp av läraren i att stödja elevers utveckling. Även om handledarna ofta har idéer om hur de vill agera söks ibland acceptans hos läraren. Handledning till handledaren kan vara konkret” (Lagström 2012, s. 113).

Att vara handledare är inte alltid lätt, det kan vara en krävande uppgift. När handledaren signalerar att det finns svårigheter då är det yrkeslärarens roll och ansvar att axla rollen och ta tag i det svåra. Yrkesläraren fungerar också som handledare för handledaren. Många gånger får jag vid APL-besök påpeka för handledarna att de har så mycket kunskap som de inte själva ser. De upplever att det är självklart att man gör så eller så. Då betonar jag att det är inte alls självklart, det är din tysta kunskap som du ska försöka göra synlig för först dig själv, men framförallt för din lärling. Jag upplever att jag som yrkeslärare ofta lyfter handledarna så att de ser sitt värde, sitt stora värde som vårdpersonal och som handledare. Det är viktigt att handledaren själv förstår vilket viktigt arbete de utför. De hjälper ju människor att leva ett värdigt liv och i detta så handleder de också lärlingen. Vidare när det gäller de svåra samtalen när inte utvecklingen går som önskat så uttrycker Lärare 3 det så här.

”De vet ju vad det är för någonting och att man verkligen lyssnar på dem när de säger att det funkar inte, okej, då kommer jag direkt, de här obehagliga samtalen som kommer, det ska inte handledaren behöva ta, utan det tar jag//du måste ta det eftersom man är betygsansvarig, när hon signalerar till mig att just den här personen inte klarar av de dementa utan blir aggressiv, då för min del, då får man inte vara kvar där” (Lärare 3).

Här ser man då den tydliga rollfördelningen mellan handledare och yrkeslärare. Handledaren ser och signalerar och yrkesläraren tar tag i det obehagliga, det svåra. I denna situation är det också viktigt att man som yrkeslärare har ett förtroende för handledaren. Att man lyssnar på vad handledaren säger och sedan gör sig en egen uppfattning om problemet. Såsom jag gjorde i omvårdnadssituationen ovan. Handledaren och jag kände varandra eftersom jag arbetat som sjuksköterska i över tio år i kommunen och ofta stött på henne i olika arbetssituationer, jag

visste att hon inte överdrev, hon var pålitlig. Men jag ville absolut skaffa mig en egen bild, därför var jag med i omvårdnadssituationen.

Yrkeslärarens perspektiv

Om man nu återgår igen till omvårdnadssituationen ovan så ur yrkeslärarens perspektiv kan man då fundera över detta. Hur kommer det sig att lärlingen i år tre ännu inte fått flyt i dessa vardagliga moment? Om man funderar över detta i ett behavioristiskt perspektiv så kan man fråga sig om lärlingen inte fått tillräckligt med möjligheter att lära in ”rätt” beteende, har han inte fått öva tillräckligt? I begreppet ”learning by doing” som Dewey uttryckte det, handlar det också om att få göra, utföra. Å andra sidan i det kognitiva perspektivet handlar det om att förstå, själva tänkandet.

Var finns bristerna i undervisningen, vad har missats, vad har missförståtts? Min roll i detta moment var då att uppmärksamma lärlingens handlag med vårdtagaren, jag var alltså halvt passivt med. Lärlingen fick berätta innan vad han skulle göra, vilka dokument han skulle läsa i, vilka material han skulle ha framme. Jag lyssnade och var med men styrde inte direkt. När det blev fel ingrep jag naturligtvis eftersom det hela inbegriper en tredje part, vårdtagaren. Lärlingen var osäker, ovan och ostrukturerad.

Vad i detta kan ha med ADHD-diagnosen att göra, vad är stress och chock och vad är ovana och okunskap? Som yrkeslärare bör jag se lärlingen i ett sammanhang med förståelse att annat utöver omvårdnadssituationen påverkar både här och nu. Samtidigt borde lärlingen försöka släppa det andra för att vara helt och fullt närvarande i situationen. Men, var det i detta fall ens möjligt för lärlingen, med tanke på vad han hade varit med om strax innan?

Som yrkeslärare har jag ansvar.

”Läraren har uppföljningsansvar för elever på APL. Personliga besök kompletteras med mail- och telefonkontakt, främst med handledaren. Antalet besök kan styras av den tid som läraren har avsatt per elev” (Lagström 2012, s. 105).

Yrkeslärare har uppföljningsansvar för lärlingen på APL. Det är inte handledaren, utan yrkesläraren som har det ansvaret. Det vilar inte på någon annan, det vilar på mig som yrkeslärare. Som yrkeslärare ska jag också anpassa undervisningen efter elevens behov och förmåga. I intervjuerna pekar två av lärarna på behovet av anpassning.

”Eftersom jag kommer ut, han har ju ADHD, de är ju extremt olika. Han kunde inte läsa sig till någonting nästan men var tvungen att lyssna, så det var ju MP3 filer, så var jag ju där uppe, så fick jag förklara och rita på tavlan, då förstod han allting, då var det inga problem med något, då kunde han. Han hade ju en strålade empatisk förmåga, har sällan träffat någon som utvecklat en sådan. Men däremot flickan med Asperger hon klarar av att läsa, inga problem alls, men den empatiska förmågan fanns inte, så det jätteolika hur man ska bemöta dem. Och det är ju inte helt lätt”. (Lärare 3)

Lärare 3 har lång erfarenhet av undervisning. Hon hade två lärlingar från Arbetsförmedlingen, hon anpassade utbildningen så att hon träffade dem en gång i veckan på deras APL-plats och där undervisade hon dem på olika sätt. Och detta är kanske nyckeln till framgång när det

gäller lärlingar. Eftersom de är ute på APL-platsen så stor del av utbildningen så får yrkesläraren möta dem där de är och hitta sätt att få fram deras kunskap och se deras kunskapsutveckling. Detta kräver en bred kunskapsbas att stå på. Den kunskapen och erfarenheten kommer med tiden. Lärare 1 pratar också om anpassning och om metod.

”Men å andra sidan är det väldigt tidskrävande och man försöker vara på elevens nivå när man pratar med eleven och vara på den nivå handledaren befinner sig, så man ska ju inte vara 100 % som man är när man undervisar i klassrummet, man måste ändra metoden, det är metodändring hela tiden, och mycket individuellt anpassat beroende på vilken elev det handlar om och vilka handledare man har på arbetsplatsen, naturligtvis kvalitetssäkra (Lärare 1).

Lärare 1 belyser att man måste anpassa sig för att vara på den nivå lärlingen befinner och på den nivån handledaren befinner. Hon pratar också om ansvaret som vilar på yrkesläraren.

”Stort ansvar, jag ser ju detta, man måste arbeta väldigt mycket med att föra samman, alltså diskussionsmässigt, elev, handledare, lärare på arbetsplatsen//Man måste föra samman, hitta ett samarbete, det är väldigt, väldigt svårt. Det är ju en utmaning för mig som lärare att fixa detta” (Lärare 1).

Arbetet som yrkeslärare är alltså inte lättare än det arbetet som gymnasieläraren utför inne på skolan. Arbetet kanske är svårare, eller i alla fall annorlunda. Ibland kan man få den passningen att dina elever är ju ute på APL, så vad gör du egentligen?

Man arbetar ju aktivt med bl.a. trepartsamtalen och i det samtalet så ska alla tre vara delaktiga. I trepartssamtalen är lärling, handledare och lärare med. Det bör vara balans så att trepartssamtalen inte kantraras och bara ligger på den ena deltagaren, eller så att eleven känner sig liten och underlägsen de två vuxna dvs. handledaren och läraren. Och det är kanske det här som Lärare 1 menar, det är svårt att vara på samma nivå, svårt att föra ett samtal på lika villkor för alla tre parter. Ett samtal som alla förstår. Det finns också en svårighet att hitta den kunskap som eleven faktiskt har.

”Lärarens uppgift är bland annat att föra upp de praktiska exemplen till en teoretisk nivå. Läraren ”drar i trådar”, anknyter till något eleverna läst tidigare eller tar upp nytt innehåll när det är aktuellt. Det krävs att läraren kan avstå eventuell planering för att behandla spontant uppkomna frågor och ämnen. Elevernas sätt att tänka, när de är inne i arbetet, gör dem mer mottagliga för teoretiska förklaringar och det går lättare för läraren att förankra teoretiska resonemang. Vägen till insikter beskrivs som kortare än i den reguljära skolförlagda utbildningen och eleverna socialiseras snabbare in i yrket” (Lagström 2012, s. 108).

Man kan se yrkeslärarens uppgift som att man är en brottsforensiker som enträget letar i det fördolda, i elevens inre. Och när kunskapen identifieras så sammanför yrkesläraren de kunskaper lärlingen visar med de aktuella delarna av ämnets syfte och det centrala innehållet och kan på det viset säkerställa lärlingens kunskapsutveckling. Man arbetar lite tvärtom, man

börjar baklänges och utgår från den faktiska situationen. Och där har vi också styrkan. Lärare 1 beskriver det så här:

”Jag har sett det i verkligheten och när man sätter sig och läser sedan en bok, ja men det här har jag gjort så det är så självklart så jag tycker att det här sättet att lära sig, det är ju jättebra” (Lärare 1).

Lärlingen har redan sett det hela i verkligheten, därför är det kanske lättare eller roligare att läsa om det. Hen har ju varit med om det på riktigt och det ger en större förståelse för momentet. Går vi nu tillbaka till omvårdnadssituationen igen så har ju lärlingen sett den orakade kinden och känt lukten av smutsig kropp. Detta ökar då hans förmåga att lära in. När vi då sitter i samtal så kan yrkesläraren lirka fram hens kunskap genom de Sokratiska frågorna, dvs. målmedvetna frågor som leder till att lärlingen får tänka efter/reflektera. Exempel på frågor kan vara: Vad var det som..? Hur kände du när...? När skulle du gjort...? Och varför blev det som det blev? Vad kunde gjorts annorlunda? Vad hade hänt om du gjort så? Frågorna får den effekten att lärlingen måste vända sig inåt och tänka efter för att hitta svaret. När hen då hittar svaret och säger det högt så fastnar kunskapen bättre, genom att säga svaret högt så visar hen sin kunskap och förståelse. Och det som hen kanske inte riktigt har kopplat samman kan då yrkeslärare få hen att förstå genom att ge ytterligare en uppgift, kanske en iakttagande uppgift eller en utförande uppgift och där kommer lärlingen att hitta svaret. När då lärlingen genom samtalet förstår att hen faktiskt har lärt sig mycket så växer hen. Det är viktigt att lyckas!

”Vi utgår från det som de studerande kan. Sedan går vi tillbaka till teorin och ser att det finns flera sätt att göra det på. Vi analyserar teori och praktik. De måste veta varför de gör det de gör. Det är viktigt att stärka deras självkänsla” (Hansson, T. (2009) s. 223).

Yrkesläraren ska ha förmåga att knyta ihop teori och praktik, kunna se och anpassa och verklighetsförankra kunskapen för lärlingen så att lärlingen utvecklas och blir medveten om sig egen utveckling. Det här kan jag nu, det kunde jag inte innan!

Yrkeslärarens och lärlingens kunskapsresa

Under min utbildning till yrkeslärare har jag förstått att när det gäller lärlingens kunskapsresa med start från betyg F för att nå andra nivåer så är det många faktorer som spelar in. Alla människor lär sig på olika sätt, det finns alltså inte bara ett sätt som är rätt. Det gäller att hitta på vilket sätt just den här lärlingen lär sig. Det kanske hen inte själv är medveten om men genom att starta samarbetet med lärlingen så har jag förstått att en bra metod i detta är att samtala, intervjua eleven om vad hen vill, vad hen kan, vad hen önskar göra sedan. Genom detta samtal så kan vi lägga grunden till utbildningen. Hur lär hen bäst in?

Lärprocessen enligt Kolb

Om vi då ser på Lärprocessen enligt Kolb så har man olika ingångar i lärprocessen. Någon lär bäst genom att aktivt experimentera, få göra själv, utföra och prova sig fram. Då kan det vara bra att börja där för att göra lärandet intressant. När lärlingen då provat och väckt nyfikenheten så blir det lättare att ta till sig själva teorin eftersom lärlingen blivit intresserad och redan provat på. Detta ger också Lärare 1 exempel på när hon säger

”Jag har sett det i verkligheten och när man sätter sig och läser sedan en bok, ja men det här har jag gjort så det är så självklart så jag tycker att det här sättet att lära sig, det är ju jättebra” (Lärare 1).

Ett exempel på att lära genom konkret upplevelse är det studiebesök som Moana berättade om i dialogseminarie 1.

”Studiebesök kan vara ett jättebra sätt. Låt personer som kanske inte alltid varit så intresserade av skolan komma till tals inför eleverna för att visa dem att det finns alternativa vägar att gå! Moana berättar om hur hennes elever blev eld och lågor när det fick besöka ett företag där de anställda berättade om hur de hade nått dit de är idag även om de inte hade gått den rakaste vägen! (Strand 1, 2013, s. 4).

Reflekterande observation kan lärlingen använda sig av på sin APL när hen går med sin handledare. Lärlingen iakttar, funderar och diskuterar med sin handledare varför det blev så eller varför det blev så. Här kan man också lägga in lärlingens loggbok, där hen reflekterar över dagens händelser.

Abstrakt tänkande använder sig lärlingen av innan en planerad situation. Här kan vi ta ett exempel med en lärling som ska lägga om ett arteriellt bensår. Såromläggning är en komplex och svår uppgift, men vad är det som skiljer ett arteriellt bensår från ett venöst? Och är inte alla sår lika? Läker inte alla sår på samma sätt? I det abstrakta tänkandet behöver lärlingen först läsa in sig på området för att sedan pröva i verkligheten.

Lärlingen börjar i någon av lärprocessens faser och går så småningom igenom samtliga faser. Som yrkeslärare ska jag då se till att identifiera vart lärlingen börjar sin lärprocess för att i samråd med handledaren och lärlingen hitta sätt att kunskapa på APL-platsen.

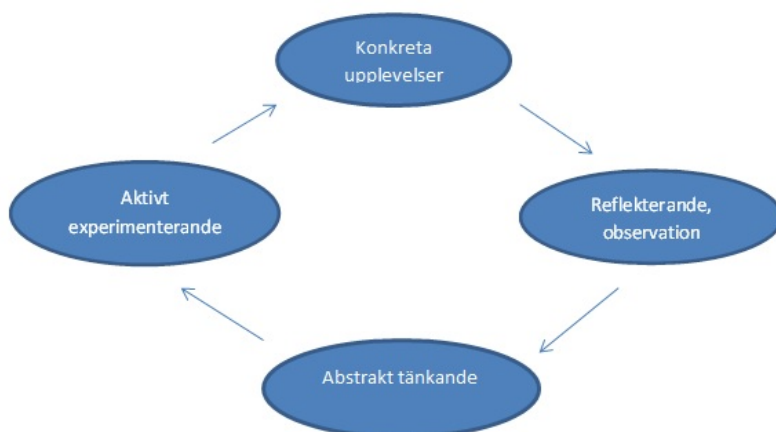

Bild 1. Lärprocessens olika faser enligt Kolb (1984). (hv.divaportal.org)

Lärandet handlar till stor del också om relationer. Relationer mellan lärlingen och läraren, relationen mellan lärlingen och handledaren och relationen mellan handledaren och läraren. Tillsammans skapar vi tre lärlingens kunskapsresa från skola till arbetsliv. Under resans gång möter vi på olika svårigheter och tillsammans hjälps vi åt och löser problemen.

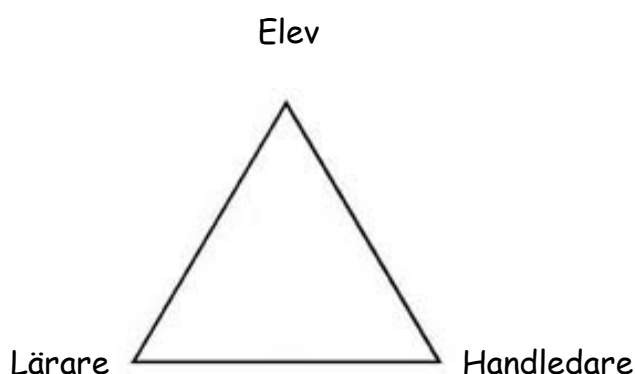

Bild 2. Den tredelade lärsituationen

Den tredelade lärsituationen. Alla tre deltagare har lika stor betydelse och är lika viktiga. Det finns en tanke med att eleven är i toppen av pyramiden tror jag. Vitsen med det är flerfaldigt, eleven är på väg, i utveckling och strävar framåt med sitt liv. Då kan spetsen i triangeln ses som en pil. En pil som skjuts ut i arbetslivet av lärare och handledare. En annan poäng är att eleven är i toppen och stöttas av lärare och handledare som tillsammans utgör basen, grunden eller kanske själva tryggheten. En tredje poäng är att eleven inte ska känna sig i underläge gentemot två vuxna auktoriteter som lärare och handledare kan upplevas som. Hade vi vänt på pyramiden med eleven i botten hade utgångsläger blivit annorlunda. Ordet elev kommer av ordet eleve = lyfta (<http://www.ne.se>).

Man kan komplettera bilden ovan med min egenhändigt konstruerade bild. Där eleven och handledaren sitter på en gungbräda och läraren är mittpunkten som fördelar vikten. Läraren balanserar upp lärandet. Läraren är den bärande stommen, den bärande mittpunkten så när brädan väger över åt det ena eller det andra hållet så ska läraren vara där och balansera upp kunskapen. Det gäller för läraren att variera utbildningen så att den innehåller både praktiska och teoretiska kunskapsformer.

”I skolan skall det finnas en balans mellan praktiska och teoretiska kunskapsformer. Genom reflexion över praktiska erfarenheter och praktisk erfarenhet av teoretiskt arbete utvecklas förmågan till tänkande och reflexion och läggs en första grund till ett vetenskapligt förhållningssätt” (SOU 1992:94, s. 43).

I det ovanstående citatet framkommer vikten av reflektion. En tydlig återkommande återblick på teori och praktik, på tanke och handling. I lärandet så bär då läraren ansvaret för att balansera upp utbildningen så att lärlingen får möjlighet att lära sig både teoretiskt och praktiskt. Handledaren står till stor del för den praktiska delen och läraren både för den teoretiska och den praktiska. Läraren ser till att balansen upprätthålls.

”//det i lärlingsutbildningen behövs en balans mellan yrkesspecifika färdigheter och generella färdigheter och kompetenser” (Skolinspektionen (2013) s. 18).

Det är en ständig process, en ständig rörelse. Lärlingen brottas med sitt lärande. Kunskapen ligger någonstans mitt emellan de tre delarna. Ser man på basen på den bärande delen så är den bred. Detta kan illustrera vikten av en lärare med bred kunskap och erfarenhet av yrkeskunskap och av själva lärandet, didaktiken. Hade vi då i stället haft en smal bas så blev konstruktionen av gungbrädan inte så stabil. När brädan väger över åt det ena hållet är det lätt att hela konstruktionen kapsejsar.

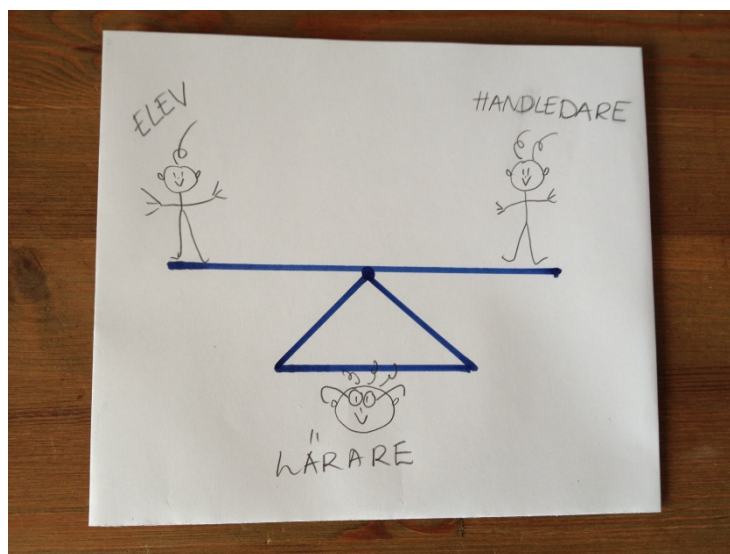

Bild 3.

I Dialogseminarium 2 diskuterade vi om läraren som skådespelare och/eller regissör.

”Samtidigt som läraren kan ses som skådespelare med eleverna som publik kan läraren också vara en regissör med eleverna som aktörer – tillsammans gör de föreställningen”(Strand 2, 2013, s.1) .

Här kan man också få in min bild med gungbrädan, läraren är regissör för handledare och lärling. Läraren ger direktiv, tips, vägledning och griper in när det blir svårigheter. Även här handlar det om balans och i bland väger det över åt det ena eller andra hållet.

Lärlingens kunskapsresa innehåller både djup och höjder, i de svåra situationerna när lärlingen inte gör några framsteg så ska jag som lärare finnas där och fånga upp och motivera lärlingen. Och tillsammans med handledare och lärling så försöker vi hitta en väg ur det svåra. Målet med lärlingens utbildning är ju att hen ska nå kunskapsmålen och komma in i arbetslivet.

Metoddiskussion

De metoder jag valt att arbeta med, litteratursökning genom böcker, artiklar, internet samt semistrukturerad intervju har gett mig viss kunskap om området. Hade jag valt andra böcker, andra artiklar, andra källor på internet så hade resultatet troligen blivit annorlunda. Tidningen Yrke är Lärarförbundets tidning för yrkeslärare så därför ansåg jag att den var relevant i mitt urval eftersom jag även hade andra källor. Ensam hade inte tidningen Yrke varit relevant då den inte är vetenskaplig.

Fördelen med att använda semistrukturerad intervju var att jag hade en frågeguide till min hjälp, frågeguiden hjälpte mig att få med de områden jag var intresserad av. Hade jag valt en strukturerad intervju hade jag varit tvingad att slaviskt följa den och hade då missat viktig information från respondenterna. Intervjuerna spelades in och transkriberades ord för ord. Sedan markerades relevanta delar av texten med färgpenna så att tre kategorier framkom, lärling, handledare, lärare. I dessa kategorier vävdes då in citat från litteratur/internet, citat från intervjuerna och mina egna reflektioner.

I mitt urval av respondenter så begränsade jag det till yrkeslärare som jag vet har både gedigen kunskap och erfarenhet av yrkeslärande.

Svagheten med valet av yrkeslärare till intervjuerna är att de arbetar i samma kommun, två av dem arbetar på samma gymnasieskola men på helt olika program. Den tredje arbetar inom vuxenutbildningen i samma kommun som de två första. Jag som utfrågare känner alla tre och kan naturligtvis vara färgad av det. Samtliga tre är kvinnor i medelåldern, hade jag i stället valt män eller yngre eller äldre yrkeslärare hade resultatet sannolikt blivit annorlunda. Men jag är nöjd med mitt urval och de metoder jag använt har gett mig svar på de frågor jag hade.

Slutsats och diskussion

I detta arbete har mina kunskaper om lärande och lärlingar fördjupats. De teoretiska perspektiven: behaviorismen, kognitivismen och pragmatismen har hjälpt mig att förstå att lärandet är mångsidigt, lärandet sker på olika sätt. Återkopplar vi till Kolb så förtydligade han de olika sätten som eleven lär på. Det måste finnas moment där lärlingen kan se, härma och utföra själv, men det är också viktigt att lärlingen förstår vad och varför och hur, annars blir det bara helt rutinmässigt utförda rörelser/moment. Själva förståelsen är det viktigaste. Förståelsen genom reflektion tillsammans med erfarenhet ger så småningom förtrogenhetskunskap.

Frågeställningarna i syftet har besvarats till viss del.

Frågeställning 1: Hur upplever några yrkeslärare sin roll när eleven är ute som lärling på sin APL?

Yrkeslärarens roll innebär att

- Utföra noggranna förberedelser inför lärlingens APL
- Informera handledare och chef om utbildningen och lärlingens förutsättningar
- Genomföra samtal med lärlingen, undersöka vad hen kan, vill, behöver och önskar
- Ta tag i de svåra situationerna
- Anpassa undervisningen/APL-platsen efter lärlingens förutsättningar
- Göra uppföljningar, bedömningar, betygssättning
- Knyta ihop teori och praktik
- Stärka lärlingens självkänsla

Frågeställning 2: Hur arbetar några yrkeslärare med bedömning/betygssättning av lärlingen under APL?

- Trepårtssamtal
- Besök på APL
- Genom att eleven får berätta
- Loggbok
- Bedömningsmatriser
- Självvärdering för elev/Kunskapsprofil
- Uppföljning
- Praktiskt tillsammans med eleven
- Lita på handledarens uppfattning

Frågeställning 3: Vem leder lärandet?

Denna fråga är inte helt enkel att besvara, men jag tycker mig ana att det kanske är lärlingen själv. Om vi återgår till bild 2 där lärlingen är i toppen av pyramiden, eller som en pilspets då är det lärlingen som leder, med avstamp i den breda basen med yrkeslärare och handledare. Men det är inte så lätt, lärlingen leder lärandet på så sätt att jag som yrkeslärare anpassar utbildningen efter lärlingens situation och lärlust. Handledaren finns på plats och visar och leder på APL-platsen.

För min del landar jag nog ändå i min egen konstruerade bild av gungbrädan (bild 3.). Där läraren är stommen som själva brädan vilar på, läraren balanserar lärandet och leder på så sätt lärandet. Eller är det kanske så att läraren anpassar och leder lärandet så att lärlingen får ork och lust att lära.

Arbetet som yrkeslärare är mångfasetterat. Det är många olika samarbetspartners, skola, arbetsliv, lärlingar, och vårdnadshavare.

Lärlingsupplägget är positivt med tanke på att de får in en fot i arbetslivet, eftersom de redan varit där en lång tid som lärling. Arbetsplatsen vet vem de har att göra med, de har till stor del varit med och format lärlingen så hen är anpassad och klar att hoppa in i arbetet. Precis som Isabelle Otterlind i tidningen Yrke.

”Steget mellan att gå i skolan och att börja jobba var inte stort, så jag kände mig beredd. De var inget nytt eller oväntat som hände när gick från lärling till anställd” (Vestlin 2012, s. 28).

Risken finns ju precis som det framkom i Skolverkets rapport 373 att lärlingarna utnyttjas som billig arbetskraft. Men i det stora hela så verkar det som om fördelarna överväger. Andra risker som man som yrkeslärare bör vara medveten om är att lärlingen kan känna sig ensam på sin APL-plats eftersom hen inte träffar sina klasskompisar. I detta bli då yrkesläraren än viktigare för lärlingen, relationen dem emellan blir tätare än vid reguljär skolgång. Detta är både positivt och negativt, positivt eftersom yrkesläraren får större kännedom och förståelse för lärlingens livsvillkor, negativt för att det kan bli mycket att bära när det gäller lärlingens sociala del.

En annan risk som jag kan se är att lärare utvecklar sina egna bedömningsmatriser. Lärarna Karin Sandberg och Kerstin Frenning hade utvecklat matriser för bedömning (Hellerstedt 2012, s. 24). Likadant hade två av de intervjuade yrkeslärarna gjort. Är det ok att göra egna matriser? Måste man bryta ner Skolverkets ord för att handledare och lärling ska förstå? Blir det då en rättvis bedömning nationellt sett? Eller är det rent av behövligt att arbeta fram egna matriser? Jag äger inte svaret på denna fråga. Det kanske framtida forskning kan svar på.

Retrospektiv - Återblick över min egen kunskapsresa

Ett utdrag från den allra första uppgiften, där vi skulle skriva vår berättelse om hur vi lärde oss vårt yrke.

”Genom att teoretiskt på skolan få grunderna i anatomi, fysiologi, farmakologi, vård, omvårdnad och omsorg mm. Vidare genom de olika praktikplaceringarna som följde där jag i praktiken, verkligheten fick vara med handledaren och se, sedan tillsammans med handledaren och sedan själv utföra vård och omsorgsarbete. Ständiga utvärderingar tillsammans med handledare och lärare. Genom att fråga och få svar, genom att se, lyssna och utföra uppgifter. Börja med det enkla för att sedan utföra alltmer komplicerade uppgifter”.

Ett citat från Kurs 1 Kunskap, reflektion och praxis

”Som avslutning vill jag citera Pico eftersom jag tror att människor kan utvecklas oerhört långt om de bara har viljan ”*En kaktus är en kaktus, en katt är en katt men en människa har fri vilja och genom den kan hon sjunka till växternas nivå eller stiga till änglarnas*” (Liberg, 2010, s. 565).

Vi har under vår egen utbildning fått pröva på olika sätt att utföra uppgifter på. Vi har skrivit en debattartikel i kurs 1. Vi har lärt oss att arbeta i projekt tillsammans även om vi bor på så olika orter i Sverige och genom det har vi fått lära oss att använda Skype och googledocs. Det tror jag inte att jag skulle provat på annars. Vi har fått skriva en wiki i delkurs 1 och kommenterat andras wikis, där fick vi ju också lära en ny del av tekniken. Loggboken har följt oss genom utbildningen.

Vi har lärt oss arbeta och skriva i essäform. Vi har arbetat med en paruppgift, där vi fick söka efter artiklar om konflikthantering och likabehandling. En uppgift i kurs 3, där fick vi arbeta med planering av ett undervisningsmoment, vidare fick vi göra observationer. I ett av projekten arbetade vi med intervjuer. I kurs tre fick vi läsa varsin roman och sedan skriva ett reflektionsprotokoll om social utsatthet. Vi har arbetat med dialogseminarier. Vi har arbetat

med verksamhetsinventering. Interkulturalitet och hållbar utveckling. Olika uppgifter där vi har fördjupat oss i bedömning. Och för att inte förglömma våra VFU-perioder där vi efter egna målsättningar och kursinnehåll har utsatts för olika situationer och lärt oss olika sätt att se och göra.

Genom alla de här olika formerna har vi utsatts för olika metoder av lärande som vi i vår tur kan ta med oss i vår egen yrkeslärarreperioar. När jag ser tillbaka på min egen utbildning så ser jag en tydlig röd tråd och ökande svårighetsgrad genom de olika delkurserna. Min kunskapsresa kan illustreras av detta från wikin som jag skrev om Kunskapsutveckling i delkurs 1.

”En bild som jag ofta använder mig av är att man kan se på kunskapen som ett tomt skelett, när vi lär oss och förstår vad vi lärt så byggs skelettet sakta på med senor, muskelfästen och muskler. Långsamt byggs kunskapen på. Allteftersom vi lär oss utvecklas också vår kunskap. Kunskapen sätts in i olika sammanhang. Vi lär nytt och vi lär in och bygger på det gamla”.

Jag tycker att den bilden fortfarande håller. Jag arbetade som yrkeslärare redan när vi började utbildningen och visst så kunde jag ”gå och fungera” någorlunda, jag hade ju skelett och lite av muskelfästen och så. Jag stapplade fram och stötte emot, snubblade och var osmidig. Under de här två åren har jag tränat och fyllt mig med bra och utvecklande kunskap. Detta har gjort att mitt skelett har fått bättre och starkare muskelfästen, senor och muskler och allt det andra. Nu kan jag ”gå och ta mig fram” på ett smidigare sätt och framförallt så vet jag mer om vad lärande och kunskapsutveckling handlar om. Visst faller jag och stöter på patrull ibland, det är ju själva livet. Men jag har fått en större förståelse för samhället, utanförskap, livsförhållanden, mänskliga rättigheter, mänskliga beteenden och mycket, mycket mer. Jag känner mig mycket bättre rustad för att utföra mitt arbete. Jag tror fortfarande att vi människor har en fri vilja, men ibland är det så att man kan hamna i svårigheter. Allt är inte svart eller vitt, det finns många gråtoner. Men det finns alltid möjligheter och som yrkeslärare vill jag vara med och aktivt arbeta för att eleverna ska kunna upptäcka och se de möjligheter de har. De är ju framtiden.

Litteratur:

Hansson, T. (red). (2009). *Didaktik för yrkeslärare*. Lund: Studentlitteratur

Hellerstedt, L. (2012). Bedömd på lika grunder. *Yrke. Lärarförbundets tidskrift för yrkeslärare*, vol. 2, s. 23 – 26

Henning Loeb, I & Korp, H. (red.) *Lärare och lärande i yrkesprogram och introduktionsprogram*. Lund: Studentlitteratur .

Henriksson, D. (2012). 5 frågor. *Yrke. Lärarförbundets tidskrift för yrkeslärare*, vol. 4, s. 29.

Liberg, C. (red.) (2010) *Lärande, Skola, Bildning – grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.

Strand, M.(2013) Dialogseminarium 1

Strand, M.(2013) Dialogseminarium 2

Säljö, R (2010). *Lärande och elevers utbildning*. I: Liberg, C. (red.)(2010). *Lärande skola bildning grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & kultur.

Vestlin, L.(2012). Handelslärlingar med driv. *Yrke. Lärarförbundets tidskrift för yrkeslärare*, vol. 4, s. 24 – 28

Internet:

Annetorp Hörnsten, C. & Bergström, I. 2002. *VälfärdsBulletinen* Nr 3).
www.scb.se/Grupp/valfard/_dokument/A05ST0203_08.pdf

Arbetsplatsförlagt lärande, lärlingsutbildningen för vuxna. Skolinspektionen. Rapport K-2013:01. <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/larlingvux/kvalgr-larlingvux-slutrapport.pdf> Tillgänglig 2013-07-04

Gymnasial lärlingsutbildning de tre första åren 2008 - 2011 Deltagande, elevernas erfarenheter och studieresultat. Rapport 373, 2012 http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_url_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2812 Tillgänglig 2012-03-02

<http://lnu.se/amnen/yrkeskunnande-och-teknologi/om-yrkeskunnande-och-teknologi>).

http://www.ne.se/sve/elev?i_h_word=elev<http://www.ne.se/tyst-kunskap>

<http://www.regeringen.se/sb/d/12492/a/143324> Lärning - en bro mellan skola och arbetsliv
SOU 2010:19

<http://hdl.handle.net/2077/27999> Lagström, A. (2012). *Läringslärare – en studie om hur
vård- och yrkeslärares uppdrag formas i samband med införande av gymnasial
lärlingsutbildning.*

[http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-
publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2
Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D135](http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D135) Bildning och kunskap särtryck ur
Läroplanskommitténs betänkande Skola för bildning (SOU 1992:94)

[http://www.skolverket.se/lagar-och-regler/2.3134/visa-enskild-
foreskrift?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolfs%2Fwp
ubext%2Ffs%2FRecord%3Fk%3D2303](http://www.skolverket.se/lagar-och-regler/2.3134/visa-enskild-foreskrift?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolfs%2Fwpubext%2Ffs%2FRecord%3Fk%3D2303) (SKOLFS 2011:144)

[hv.divaportal.org/smash/get/diva2:207748/FULLTEXT01](http://divaportal.org/smash/get/diva2:207748/FULLTEXT01)

Bilaga 1

Informationsbrev – intervju

Hej.

Nu när jag är i sluttampen på min utbildning till yrkeslärare på Linnéuniversitetet Kalmar/Växjö arbetar jag med ett projektarbete. Syftet med projektarbetet är att belysa lärlingsutbildningen ur yrkeslärares perspektiv. Projektet ska redovisas både muntligt och skriftligt. Intresset för lärlingar har väckts eftersom jag arbetar med lärlingar på Vård- och omsorgsprogrammet Campus Väst Lysekil.

Varför jag vänder mig till dig som respondent är att jag tror och vet att du har mycket att tillföra min kunskap och förståelse för yrkeslärares roll med lärlingar.

- Förväntad tid för intervju mellan 30 – 60 minuter
- Delvis strukturerad intervju med öppna svar
- Intervjun kommer att spelas in som stöd för mitt minne
- Efter intervjun kommer den att skrivas ner, inspelningen kommer sedan att raderas
- Delar av materialet kommer att användas avidentifierat i projektarbetet
- Frågeguiden bifogas
- Jag kontaktar dig för att avtala tid för intervju
- Deltagandet är frivilligt
- Om intresse finns kan du få av del av rapporten

Det vore av stort värde för mig om du deltar!

Vänligen Eva-Lena Andersson

Eva-Lena Andersson
e-post: eva-lena.andersson@lysekil.se
Telefon: 0725 605277
Campus Väst Gullmarsgymnasiet

1YL006
Eva-Lena Andersson
Yrkeslärarprogrammet
Linnéuniversitetet

Handledare: Malin Strand
e-post: malin.strand@lnu.se
Telefon: 0470-70 8160
Mobiltelefon: 0705-82 81 60
Linnéuniversitetet Kalmar/Växjö

Bilaga 2

Frågeguide, lärare:

1. Hur länge har du arbetat med lärlingar?
2. Beskriv hur du ser på din roll som lärare.
3. Beskriv din uppgift som lärare
4. Hur arbetar du med lärlingar?
5. Hur ser du på handledarens roll?
6. Beskriv hur du arbetar med bedömningen av lärlingens kunskapsutveckling.
7. Beskriv hur du säkerställer själva betygssättningen.
8. Vilka möjligheter ser du med lärlingar?
9. Vilka risker/svårigheter ser du med lärlingar?